

ANTANO STRAZDO KILMĖS KLAUSIMU

Juozas LEBIONKA

A. Strazdo kilmės klausimas — sudėtinga lietuvių literatūros mokslo problema. Nepaisant to, kad šiam rašytojui jau yra paskirta daug straipsnių ir net specialių studijų, ligi šiol vis dar nėra galutinai nustatyti bei reikiamai pagrįsti tokie esminiai jo biografijos momentai, kaip gimimo data ir vieta, tėvų luomas, lankytos mokyklos bei gyventos parapijos ir pan. A. Strazdo biografijos atkūrimą ypač trukdo ta aplinkybė, kad jis pats labai šykštėjo žinių apie savo kilmę ir praeitį.

Literatūros moksle ilgą laiką buvo prigiję J. Katelės paskelbti duomenys, rodantieji, jog poetas A. Strazdas gimė 1763 metų birželio 4 dieną Astravo kaime, Kriaunų parapijoje (dab. Rokiškio rajone)¹. Vėliau šiuos duomenis pagrindė M. Riomeris, radęs Kriaunų bažnyčios archyve A. Strazdo, Jono sūnaus, gimimo metriką².

Prieš keletą metų radęs tame pačiame archyve dar vieno Antano Strazdo (Andriaus sūnaus), gimusio 1760 metais, metriką, V. Vanagas paskelbė naują versiją, pagal kurią poetu tegalėjęs būti jo išaiškintasis Strazdas³, ir ją propaguoja kaip tikrą faktą⁴. Teigdamas, jog poetu buvo ne Jono, o Andriaus Strazdo sūnus, V. Vanagas remiasi, svarbiausia, šiais argumentais: 1) Antano Strazdo, Jono sūnaus, gimusio 1763 metais ir ligi šiol visuotinai laikyto poetu, metrikoje yra pažymėtas ne Astravas, nurodytas J. Katelės straipsnyje, o Bagdoniškis, 2) 1776 metais Bagdoniškyje Jonas Strazdas vedęs antrą žmoną ir 3) Astravo ir Kriugiškio kaimų gyventojai pagal gana seną tradiciją laiko A. Strazdą kilusiu iš minimų vietovių.

Norint nustatyti, ar pagrįstai reviduojama poeto A. Strazdo gimimo data ir keičiami jo tėvai, reikia iš eilės panagrinėti V. Vanago pateiktų argumentų tvirtumą ir visų pirma jo teigimą, esą, Jono Strazdo sūnus Antanas, ligi šiol visuotinai laikytas poetu, yra gimęs ne Astrave, o Bagdoniškyje. Nuodugniau ištyrus Kriaunų bažnyčios metrikų knygas, paaiškėjo, kad čia minimas Jonas Strazdas niekuomet nėra gyvenęs Bagdoniškyje bei ve-

¹ Zr. J. Kociello, Książd Antoni Drozdowski, „Tygodnik Powszechny“, 1877, Nr. 30.

² Zr. J. Basanavičius, Iš kun. Antano Strazdo gyvenimo ir raštų, V., 1911, p. 3.

³ Zr. V. Vanagas, Antanas Strazdas, V., 1968, p. 17—24.

⁴ Zr. V. Vanagas, Antano Strazdo gyvenimas, kn.: P. Vitkauskienė, V. Zukas, Antanas Strazdas. Bibliografija, V., 1969, p. 7; Lietuvių poezija, t. I, V., 1969, p. 108.

dės antros žmonos. Archyviniai dokumentai rodo, jog Jonas ir Sofija Stasiukaitė Strazdai dar iki 1776 metų persikėlė iš Kriaunų apylinkių į Bajoriškių kaimą, esantį netoli Panemunėlio, kur jie pastoviai išgyveno iki savo amžiaus pabaigos. Jonas Strazdas mirė 1783 metais⁵, o jo žmona — 1799 metais⁶. Bagdoniškyje gyveno ir 1776 metais ten vedė visai kitas Jonas Strazdas, kurio jungtinių metrikijoje, be to, aiškiai pažymėta, kad jis tuokėsi, būdamas ne našlys, o jaunikaitis („juvene“)⁷. Tokiu būdu, V. Vanagas sumaišė du bendravardžius ir skirtingose vietovėse gyvenusius Strazdus. Sprendžiant iš archyvinės medžiagos, Kriaunų parapijoje Jono Strazdo šeima yra gyvenusi tik Mielėnų, Astravo ir Stravų kaimuose. Tuo galima įsitikinti iš Jono Strazdo vaikų gimimo metrikų. Kadangi V. Vanagas išaiškino tik du šio Strazdo vaikus, čia pateikiame pilną jų sąrašą, sudarytą, remiantis Kriaunų ir Kamajų bažnyčių krikšto metrikų knygomis:

1) Ieva,	gim. 1759 m.,	Mielėnų	km.,
2) Jonas,	„ 1761 „	Astravo	„ ⁸ ,
3) Antanas,	„ 1763 „	(Metrikijoje gimimo vieta praleista),	
4) Kristina,	„ 1766 „	Stravų	km.,
5) Adomas,	„ 1768 „	„	„
6) Tadas,	„ 1770 „	„	„
7) Tomas,	„ 1773 „	„	„ ⁹ ,
8) Juozas,	„ 1775 „	Bajoriškių	„ ¹⁰ ,
9) Matas,	„ 1777 „	„	„ ¹¹ .

Ryšium su tuo, kad Antano Strazdo, Jono sūnaus, krikšto metrikijoje per kunigo neapdairumą yra praleista kūdikio tėvų gyvenamoji vieta ir pažymėta tik krikstatėvių gyvenamoji vieta — Bagdoniškis, V. Vanagas padarė šitokią išvadą: „Čia reikia pasakyti, kad metrikos gale nurodytas Bagdoniškis reiškia ne vien krikštamotės Juzienės (ar gal greičiau Jusienės), kaip

⁵ Kamajų bažnyčios mirties metrikų knygoje 1783 metų lapkričio mėnesį padarytas šis įrašas: „D. 14 Joannes Strazdas 50 Annō sac̃ muñ sep in Polikañ de Bojaryszki“ (žr. LTSR CVIA, f. 669, ap. 1, b. 8, l. 225).

⁶ Panemunėlio parapijos 1799 metų mirties metrikų išrašuose yra pažymėta: „Zofia Strazdowa pracowita lat 60 || Bojaryszki wioska D. 22 czerwca || Na mogile Bojaryszki D. 23 czerwca pogrzebiona zostala“ (žr. ten pat, b. 101, l. 41).

⁷ Žr. Kriaunų bažnyčios 1759—1787 metų krikšto ir jungtinių metrikų knygą, l. 113 atv.

⁸ Žr. V. Vanagas, Antanas Strazdas, p. 18.

⁹ Visų Jono Strazdo vaikų, gimusių Kriaunų parapijoje, krikšto įrašai yra šios parapijos bažnyčios 1759—1787 metų metrikų knygoje.

¹⁰ Juozo Strazdo 1775 metų kovo mėnesį parašyta krikšto metrika: „D. 12 Josephus Bapt. ė PP Joannis Strazdas ac Sophia LC de Bojaryszki“ (žr. LTSR CVIA, f. 669, ap. 1, b. 8, l. 110 atv.).

¹¹ Mato Strazdo 1777 metų rugsėjo 14 dienos krikšto metrika: „Eadem Matheus Bapt. ė PP Joannis Strazdas ac Sophia LC de Bojaryszki“ (žr. ten pat, l. 116).

iki šiol buvo suprantama, o visų — ir krikštatėvių, ir vaiko tėvų gyvenamąją vietą. Taigi iki šiol poetu laikomas Antanas Strazdas yra gimęs ne Astrave ar Kriugiškyje, o Bagdoniškyje, į kurį tuo metu, matyt, jau buvo persikėlusį Jono Strazdo šeima¹². Tačiau, taip teigdamas, V. Vanagas aiškiai klysta: iš to paties Kriaunų bažnyčios metrikų puslapio, kuriame yra ir A. Strazdo krikšto įrašas, matyti, jog tais atvejais, kai vaikų tėvų ir krikštatėvių gyvenamosios vietos sutapdavo, metrikose prieš bendros vietovės pavadinimą buvo rašomi žodžiai „omnes de“ („visi iš“)¹³. Kadangi šių žodžių minėtoje gimimo metrikoje nėra, galima padaryti tik vieną išvadą, būtent, kad A. Strazdo, Jono sūnaus, gimimo vieta buvo per klaidą praleista¹⁴.

Prieš V. Vanago versiją, jog A. Strazdas, ligi šiol laikytas poetu, yra gimęs Bagdoniškyje, byloja ir dar viena svarbi aplinkybė, būtent: 1763 metais, t. y. poeto gimimo laikotarpiu, Bagdoniškis, priešingai V. Vanago teigimui¹⁵, priklausė ne Riomeriams, o Višinskiams, kurie 1760 metais šį dvarą už skolas užstatė Gecevičiams¹⁶. Kiek vėliau Bagdoniškis priklausė N. Koskai. Steponas Dominikas Riomeris nupirko jį iš N. Koskos tik apie 1785 metus¹⁷. Todėl labai abejotina (ypač turint galvoje V. Vanago teigimą, jog Kriaunų parapijos Strazdai buvę Riomerių baudžiauninkais), kad Jonas Strazdas galėjęs savo sūnaus gimimo laikotarpiu persikelti į gretimai esantį ir Riomeriams nepriklausantį dvarą, o po kelių metų vėl grįžęs pas juos.

Visų šių faktų šviesoje V. Vanago iškeltas teigimas, kad A. Strazdas, Jono sūnus, yra gimęs 1763 metais Bagdoniškyje, neturi bent kiek rimtesnio pagrindo.

Atkritis V. Vanago argumentui, jog A. Strazdas, iki šiol laikytas poetu, yra gimęs Bagdoniškyje, lieka aptarti Astravo (Margėnų) ir Kriugiško kaimų tradiciją „savintis“ poetą. Pirmiausia tenka atkreipti dėmesį į tai, kad niekas dar nenustatė, kuomet ši tradicija atsirado apskrityje. Gal būt, minėtų vietovių gyventojai ėmė „savintis“ A. Strazdą tik po 1877 metų, t. y.

¹² V. Vanagas. Antanas Strazdas, p. 19.

¹³ Panašiai buvo rašoma ir Kriaunų bažnyčios jungtinių metrikose. Pavyzdžiui, 1776 metais tuokiantis Bagdoniško Jonui Strazdui (Drazdauskiui), kurį V. Vanagas per apsirikiimą sutapatino su A. Strazdo (gim. 1763 metais) tėvu, nei sutuoktinių, nei liudytojų gyvenamosios vietos metrikoje nepažymėtos, pasitenkinta tik viena bendra pastaba: „omnes de Bohdaniszki“ (žr. Kriaunų bažnyčios 1759—1787 metų metrikų knygą, l. 113 atv.).

¹⁴ Taip šį klausimą suprato ir M. Riomeris, rašęs J. Basanavičiui: „Gailu, kad jame (suprask: krikšto metrikos įrašė. — J. L.) neįrašyta kūdikio gimimo vieta ir jo motynos tėvo pavardė; kai-kuriose to laiko metrikose šitos smulkmenos įrašyta, kitose — praleista“ (žr. J. Basanavičius, Iš kun. Antano Strazdo gyvenimo ir raštų, p. 3).

Kadangi iš kitos čia cituojamo laiško vietos matyti, kad jo autorius A. Strazdo gimimo metrikos klausimu buvo aiškinęsis su Kriaunų parapijos kunigu, galima manyti, jog ir šis išreiškė jam nuomonę, kad vaiko gimimo vieta metrikoje yra praleista.

¹⁵ Zr. V. Vanagas, Antanas Strazdas, p. 19.

¹⁶ Zr. LTSR CVIA, f. SA, b. 5138, l. 206—211.

¹⁷ Zr. ten pat, b. 14215, l. 366—367.

po J. Katelės straipsnio apie poetą paskelbimo, ir ypač po to, kai „Aušroje“ buvo paskelbtas šio straipsnio vertimas¹⁸. Vėliau poeto gimimo vieta (Astravas) buvo dar plačiau išpropaguota per spausdintus šaltinius ir mokyklas. Todėl nieko nuostabaus, kad ir patys Astravo, kuris dabar vadinamas Margėnais, žmonės tvirtina, jog poetas yra gimęs jų kaime. Kitaip sakant, dar neaišku, iš kur Astravo ir Kriugiščio kaimuose atsirado tradicija „savintis“ poetą: iš spaudos šaltinių ar iš pačios šių vietovių liaudies. Pagaliau žinant, kad net abu Antanai Strazdai galėjo gimti Astrave, svarbu ne tai, jog Astravas, o ne Bajoriščiai „savinasi“ poetą. Mūsų nuomone, svarbiau yra patyrinėti tai, kas, konkrečiai imant, iš Astravo ar Kriugiščio kaimų gyventojų laikė save poeto palikuonimis. Šiuo atžvilgiu ypač įdomi M. Riomerio išvesta poeto A. Strazdo palikuonių genealogija, kuri vaizdžiai parodo, ko iš tikrųjų yra verta čia minėta Astravo ir Kriugiščio tradicija „savintis“ A. Strazdą. Poeto palikuonių genealogijos klausimu M. Riomeris parašė J. Basanavičiui štai ką:

„Apie kun. Strazdo gimines <...> man pasisekė iš surinktų smulkių žinių maž-daug šioks išvedimas sutaisyti. Jo tėvas, Jonas Strazdas, buvęs Kriaunų dvaro valdytojo Roemerio baudžiauninkas, turėjęs tada ūkį Astravo kaime; jo žmona vadinusis Sofija. Jonas ir Sofija Strazdai turėję dvejų vaikų; vyresnysis sūnus, Antanas, išėjęs kuniguosna; duktė Marė ištėkėjusi už tų pačių Roemerių baudžiauninko Kazio Kauzanavičiaus, kurs apsigyvenęs buvęs Kriugiščio kaime, pusantro varsto nuo Strazdų gimtinės. (Astravo kaimas stovi ant Sarto ežero kranto, Kriugiškis — ant ežero salos, Kriaunų parapijoje.)

Kadangi Antanas Strazdas buvo kunigas, o jo sesuo ištėkėjus kitan kaiman, tat, jų tėvams mirus, dvarininkas Roemeris ant Strazdų ūkio pasodino kitą, svetimą šeimyną. Šiandien Astrave ant Strazdų ūkio ir sodybos gyvena Leikų giminė, kuriai tas ūkis atiteko 1863 metais, baudžiovą panaikinus. Todėlei kun. Strazdas, senatvėje Kamajuose gyvendamas ir pas gimines atsilankydamas, ne Astravan, bet visados Kriugiškin atvykdavęs, kur jo sesuo buvo nutekėjusi, o Astrave, jo giminėj vietoje, svetima šeimyna gyveno.

Dainiaus sesuo, Marė Kauzanavičienė, pirmajam vyrui mirus, pasiliko našlė ir antrą kartą ištėkėjo už Muraškos. Pirmojo vyro vaikai, Andrius, Antanas ir Cecilija, nebuvo dar pilnų metų sukakę, tat ūkį apėmė Muraška. Iš Muraškos Marei gimė dvi dukterį: viena Karalina, kitos vardo nesužinojau.

Muraškai mirus, Kriugiškyje ūkį paėmė vyresnysis pirmojo Marės vyro sūnus, Andrius Kauzanavičius, kurs žmoną buvo vedęs Oną Krivickaitę; jis mirė 1907 m., būdamas 90 su viršum metų senelis. Jam mirus, gyvena

¹⁸ Zr. „Auszra“, 1883, Nr. 8—10, p. 242—248.

ten ir dabar jo sūnus, Juozas Kauzanavičius, su savo žmona Barbora Šimkūnaičia ir turi keletą vaikų.

Antrasis pirmojo Marės vyro sūnus, Antanas Kauzanavičius, atiduotas buvęs kariuomenėn. <...>. Antanas Kauzanavičius sugrįžo iš kariuomenės ir apėmė tą ūkį Astrave, iš kurio buvo kilusi jo motyna (tik ne tą senovės Strazdų ūkį). Antanas buvo vedęs Anastasiją Idžiūčią ir mirė apie 1888 m. Jis turėjo tris sūnus: vyriausias sūnus, Antanas, ir jauniausias, Justinas, dabar Astrave ūkininkauja; abudu yra vedę (Justinas Teofilę Stasiulionaičią) ir turi vaikų. Vidutinis gi Antano sūnus, Vincas Kauzanavičius, išėjo užkuriomis Čižuosna, Kamajų parapijon, kur ir dabar tebegyvena ir tebeūkininkauja.

Marės Strazdaičios pirmojo vyro duktė, Cecilija Kauzanavičaitė, ištėkėjusi Kriūgiškin už Čaplinsko, turėjo keturias dukteris (sūnaus nei vieno); iš tų dukterų ant vyriausiosios Karalinos Čaplinskaitės užimtas užkury Pastienis, kuriam ir atiteko ūkis — pusvalakis žemės. Antroji duktė, Ona Čaplinskaitė, ištėkėjo už Tičkos Lukštų kaiman, Kriaunų parapijoj, Obelių vals.; trečioji duktė, Anastasija, ištėkėjo už Tičkos brolio Eduardo, taip pat Lukštų kaiman; pagaliaus ketvirtoji, Agota, užsiėmė užkuri Joną Baukį ant antrojo pusvalakio Kriūgiškyje.

Iš dviejų antrojo Marės vyro dukterų vieną, Karaliną Muraškaitę, dvarininkas Severinas Roemeris išsivežęs, kaip tarnaitę, savo Daugirdiško ir Dembinos dvaruosna, Trakų pav. Vilniaus gub., kur ji ištėkęs už kažinko Barausko; antroji Muraškaitė ištėkęs Mažeikių kaiman už Turkevičiaus pas Obelius, bet tuojau po vestuvių ir pasimirus bevaikė.

Tiek tai smulkmenų apie kun. Strazdo gimines. Tos smulkmenos pasisekė man surinkti iš Astravo ir Kriūgiškio ūkininkų pasakojimų. Tačiau patys žmonės išvardytos čion giminės gerai nežinojo; jų kiekvienas tik po koki truputį nežinojo. Taip kun. Antano sesers ainiai nežinojo savo genealogijos, vien tik iš pasakojimų minė, kad jie esą dainiaus giminaičiai. Marės Strazdaičios ainius išvardijau tik lig šio laiko suaugusios kartos, vaikų gi visai neminėjau.

Ar buvo dar kokios Strazdo giminių kitos šakos, nei vienas iš valstiečių, su kuriais kalbėti teko, pasakyti man negalėjo¹⁹.

Susipažinus su šia genealogija, pirmiausia krinta į akis tai, kad poeto tėvu joje yra laikomas ne Andrius, o Jonas Strazdas. Žinoma, šitoks teigimas galėjo atsirasti ir Kriaunų bažnyčios archyve M. Riomerio išaiškintose A. Strazdo krikšto metrikos įtakoje. Tačiau labiausiai keistas ir nesuprantamas yra kitas faktas, būtent, kad Astravo bei Kriūgiškio žmonės, jų tarpe net ir tie, kurie genealogijoje laikomi tiesioginiais A. Strazdo sesers palikuonimis (Kauzanavičiai), iš tikrųjų nieko tikro nežinojo apie poeto artimiausius gimines bei jų ainius.

¹⁹ J. Basanavičius, Iš kun. A. Strazdo gyvenimo ir raštų, p. 6—7.

Zinant XVIII a. pabaigos ir XIX a. metrikų knygas, išlikusias Kriaunų bažnyčios archyve, galima konstatuoti, jog M. Riomerio pateiktoje genealogijoje „galas nesueina su galu“. Pirmiausia, Kriugiškio Antanas Strazdas neturėjo sesers Marės; jos neturėjo taip pat ir Bajoriškių A. Strazdas. Be to, nė viena kriugiškietė Strazdaitė nebuvo išteklėjusi du kartus. Pagaliau moteris, genealogijoje vadinama poeto seserimi, iš tikrųjų buvo ne Strazdaitė, o Marė Skrebaitė (Skrobowska), kilusi iš Barbariškių vienkiemio ir 1817 metais išteklėjusi už Juozo (ne už Kazio!) Kazanavičiaus. Jos vyriausias sūnus Andrius, pažinojęs poetą ir, kaip galima spręsti iš M. Riomerio laiško J. Basanavičiui, buvęs pagrindinis šios genealogijos autorius²⁰, gimė 1818 metais, o jo brolis Antanas — 1821 metais. Trečiasis Kazanavičių vaikas buvo duktė Cecilija. Mirus pirmajam vyrui, 1832 metais M. Kazanavičienė išteklėjo už G. Muraškos ir O. Strazdaitės (Kriugiškio Antano Strazdo sesers) sūnaus Justino, su kuriuo turėjo dvi dukteris — Karoliną ir Praną²¹.

Taigi Kazanavičiai nebuvo jokie tiesioginiai poeto giminaičiai. Iš genealogijoje minimų asmenų prie Kriugiškio Strazdų palikuonių galima priskirti tik abi Muraškaites. Tačiau užuomina apie jas, ypač turint galvoje, kad Kriugiškio ir Bajoriškių Strazdai, greičiausiai, buvo giminės, dar negali būti laikoma įrodymu, jog poetas buvo Andriaus Strazdo sūnus. Be to, genealogijoje nė vienu žodžiu neužsimenama apie Kriugiškio Antano Strazdo seserų Onos Muraškienės ir Katrės Naničienės kitus vaikus (kurių jos paliko net po keturis) bei jų ainius. Todėl sunku tikėti, kad šių Strazdaičių palikuonys, jeigu iš jų giminės būtų kilęs poetas, jau XX a. pradžioje nebūtų nieko tikra žinoję apie savo giminystę su juo. Mūsų supratimu, šis faktas kaip tik rodo, jog poetas išaugo ne Kriugiškio apylinkėse ir kad jo brolių bei seserų palikuonys gyveno kitur. Toji genealogijos vieta, kur sakoma, jog, senatvėje, gyvendamas Kamajuose, poetas atsilankydavęs į Kriugiškį pas giminės, pati savaimė dar neįrodo, kad jis buvęs Andriaus Strazdo sūnus. Bajoriškių A. Strazdui, gimusiam ir dalį vaikystės praleidusiam Kriaunų apylinkėse, jos, be abejo, buvo ne mažiau brangios, negu ir jo bendravardžiui Kriugiškio Strazdui. Taigi, išnagrinėjus visus pagrindinius V. Vanago argumentus poeto A. Strazdo kilmės klausimu, matyti, jog nė vienas iš jų dar neįrodo, kad poetas būtų buvęs Andriaus Strazdo sūnus, ir nepaneigia J. Katelės teigimo, jog A. Strazdas buvo gimęs 1763 metais, t. y., kad jis buvo Jono sūnus.

Naujai surasta archyvinė medžiaga rodo, jog A. Strazdo gimimo datos ir jo tėvų klausimas yra žymiai sudėtingesnis, negu jis iš pradžių pasirodė V. Vanagui, ir reikalauja tolesnių tyrinėjimų. Šiuo metu mes turime du

²⁰ Zr. J. Basanavičius, Iš kun. A. Strazdo gyvenimo ir raštų, p. 9.

²¹ Zr. Kriaunų bažnyčios 1827—1841 metų jungtinių metrikų knyga „Liber matrimoniorum eccl. Krevnensis“, l. 33—34.

Antanus Strazdas, pretenduojančius į garbingus pirmo lietuvių poeto, kilusio iš mūsų krašto baudžiavinio kaimo, laurus. Abu pretendentai beveik vienmečiai, be to, greičiausiai, pusbroliai ir gimę, atrodo, tame pačiame Astrave. Andriaus Strazdo sūnus Antanas iki 1782 metų (t. y. iki 22 savo amžiaus metų) tikrai gyveno Kriugiškyje²², o jo bendravardis Jono Strazdo sūnus ligi 1784 metų (t. y. iki 21 amžiaus metų) tikrai gyveno Kamajų parapijos Bajoriškių kaime, priklausiusiame Alsetos dvarui, kurį valdė generolas Ad. Korvinas-Kasakauskas²³. Kriugiškio Antanas Strazdas galėjo išvykti iš savo gimtinės tik 1782—1810 metų laikotarpiu (jo pavardės jau nerandame 1810 metų Kriaunų parapijos gyventojų sąrašuose), o Bajoriškių Antanas Strazdas išvyko iš savo parapijos 1784—1799 metų laikotarpiu²⁴. Kriaunų parapijos metrikų knygos nerodo, kad Kriugiškio A. Strazdas būtų šioje parapijoje numiręs. Vargiai galėjo iki 1799 metų numirti ir Bajoriškių A. Strazdas: šio nerodo Kamajų parapijos atitinkamų metų metrikų knygos (neiškilo tik 1787—1789 metų mirties metrikų knygos; nuo 1792 metų Bajoriškių kaimas įėjo į naujai įkurtos Panemunėlio parapijos sudėtį, ir šios parapijos 1792—1796 metų mirties metrikų knygos kol kas nežinomos). Po to, kai vienas iš šių Strazdų įsišventė į kunigus, jo pavardė

²² Paskutinis Kriaunų bažnyčios dokumentas, liudijąs apie A. Strazdo gyvenimą Kriugiškio kaime, yra 1782 metų rugpiučio mėnesio Cecilijos Pečiukevičiūtės, gimusios tame pačiame kaime, krikšto metrika (166 įrašas). Kūdikio krikštatėviu buvo „Antonius Drozd“, prie kurio pavardės pridėtos raidės „GD“ (lotyn. „generosus dominus“ — „kilmingasis ponas“). Anais laikais šitaip dažniausiai buvo tituluojami tik bajorai. Tokio titulo tačiau nėra A. Strazdo — Drozdo 1778 ir 1780 metų krikštavėstės dokumentuose. Sprendžiant iš jo seserų (ypač O. Muraškienės) vaikų vėlesnių krikšto metrikų, matyti artimas ir pastovus Strazdaičių šeimų bendravimas su bajorais, ypač Audickais. Dėl to galima būtų manyti, jog apie 1782 metus A. Strazdas galėjęs vesti Audickaitę ir išsikelti iš Kriaunų parapijos.

²³ 1784 metų gegužės 7 dieną sudarytame Alsetos dvaro inventoriuje, kuriame išvardinti ir Bajoriškių kaimo valstiečių kiemai, yra, tarp kitko, pažymėta: „Jonas Strazdas (Jono Strazdo vyriausiasis sūnus, kuris po tėvo mirties liko šeimos galva. — J. L.), apsigyvenęs, trys broliai — Antanas, Tadas ir Juozas. Sesuo viena — Kristina“ (žr. LTSR CVIA, f. SA, b. 14 213, l. 219 atv.).

²⁴ Antanas Strazdas jau nepaminėtas 1799 metų balandžio 19 dienos Alsetos dvaro inventoriuje, kuriame Bajoriškių Strazdų šeima apibūdinta šitaip: „Jonas Strazdas, vedęs, amžinas (suprask: baudžiauninkas. — J. L.), žmona Ona, duklė Marė, jo motina Darata (aiški klaida: jo motina buvo Sofija. — J. L.). Podukros Barbora, Elena, Katrė. Jo broliai Tadas, Juozas. Trys dukros“ (žr. ten pat. b. 14 229, l. 99).

1793 metais Jonas Strazdas vedė našlę Oną Kazimieriūnienę iš Bogvilių kaimo (žr. Panemunėlio bažnyčios 1792—1832 metų metrikų knyga, l. 2). Jo vienintelė duklė Marė ištėkėjo Bajoriškių kaime už Petro Baublio ir turėjo vaikų (žr. tos pačios bažnyčios parapijiečių sąrašus). Jonas Strazdas mirė 1823 metais Bajoriškiuose (žr. LTSR CVIA, f. 669, ap. 1. b. 513, l. 71).

1789 metais jo sesuo Kristina Strazdaitė ištėkėjo už Bajoriškių kaimo valstiečio Mato Rimšos (žr. Kamajų parapijos 1778—1809 metų jungtvių knyga, l. 34 atv.).

1799 metų spalio 30 dieną, t. y. jau po minėto inventoriaus sudarymo ir motinos mirties, Juozas Strazdas vedė savo kaimo merginą Katrę Masiulytę (žr. LTSR CVIA, f. 669,

keliskart paminėta Kriaunų parapijos krikšto metrikų knygoje: 1793 metų sausio 6 dieną jis dalyvavo krikštijant bajorų Grigaravičių vaiką, ir metrikoje vadinamas „Vilniaus diecezijos pasauliečiu kunigu“; sekančių metų vasario 2 dieną pats krikštijo kūdikį ir metrikoje save pavadino „pavadojančiu Kriaunų vikarą“; 1822 metų sausio 23 ir vasario 8 dienomis jis pakrikštijo dar po vieną vaiką ir save vadino „kapelionu“, nenurodydamas tačiau koplyčios, kuri buvo jo aptarnaujama²⁵.

Taigi, vienas iš mūsų aptariamų Antanų Strazdų pasuko dvasininko keliu, o kur pasidėjo antrasis, kol kas neaišku: išsikėlė į kitą parapiją, išėjo į armiją ar, gal būt, pasekęs pirmojo pavyzdžiu, irgi nuėjo mokytis ir tapo kunigu ar vienuoliu, nepalikusiu jokio pėdsako krašto kultūros istorijoje. Juk tais laikais Lietuvoje iš tikrųjų buvo daug kunigų bei vienuolių Drazdauskų²⁶. Kaip bebuvę, išvada aiški: kol nebus rastas dokumentas, įrodantis poeto A. Strazdo tėvo vardą arba vietovę, iš kurios jis atvyko į Ilukštos mokyklą ar Varnių kunigų seminariją, tol negalima bus kategoriškai atsakyti į klausimą, kuris iš dviejų Antanų Strazdų buvo kunigas ir poetas. Tačiau, nepaisant to, kol bus galutinai išspręstas A. Strazdo gimimo metų ir jo tėvų klausimas, atrodo, nėra jokio pagrindo atsisakyti nuo J. Katelės pateiktos poeto gimimo datos bei su ja susijusių tėvų.

Apskritai paėmus, reikėtų rimčiau žiūrėti į J. Katelės paskelbtą A. Strazdo biografiją. Tiesa, savo straipsnį apie poetą J. Katelė paskelbė ne moksliniame leidinyje ir todėl nepridėjo prie jo dabar mums taip įprasto mokslinio aparato. Nepaisant to, iš minėtame straipsnyje pateiktos medžiagos ir net iš A. Strazdo portreto, raižyto medyje ir išspausdinto kartu su poeto biografija, matyti, jog visa tai, ką J. Katelė pasakė apie A. Strazdą, yra ne jo paties išgalvota, o paremta faktais. Griežtai tikslus poeto gimimo datos ir vietos nurodymas kaip tik rodo, jog biografas privalėjęs turėti po ranka tam tikrus autentiškus dokumentus, likusius po rašytojo mirties.

ap. 1, b. 94, l. 34 atv.) ir turėjo dvi dukteris — Julijoną ir Eufroziją. Pirmoji duktė mirė 1830 metais.

Iš Panemunėlio parapijos gyventojų sąrašų matyti, kad po Juozo Strazdo vedybų jo brolis Tadas bus išsikėlęs į kitą parapiją.

Po Jono Strazdo mirties ūkį valdė jo brolis Juozas Strazdas. Iš anksčiau minėtų parapijiečių sąrašų matyti, kad jis, be savo darbo jėgos, naudojosi taip pat ir samdomąja darbo jėga, Juozas Strazdas mirė 1825 metais. Po jo mirties dukterys tarnavo tame pačiame Bajoriškių kaime, o žmona liko kampininke.

Sprendžiant iš parapijiečių sąrašų, 1826 metais Strazdų vyriškos eilės atstovų Bajoriškių kaime jau nebuvo.

²⁵ Žr. Kriaunų bažnyčios 1780—1834 metų krikšto metrikų knygą.

²⁶ Įdomumo dėlei galima pažymėti, kad tik viename Obelių dekanate, be A. Strazdo, buvo dar du kunigai Drazdauskai — Raimundas ir Mykolas, kurie dirbo Antazavės parapijoje (žr. LTSR CVIA, f. 669, ap. 1, b. 126, l. 28).

Priešingu atveju jis būtų rėmęs A. Strazdo mirties metrika ar rubricėlėmis, pagal kurias išeitų, kad poetas gimęs apie 1756 metus. J. Katelė, matyt, nesirėmė ir Kriaunų parapijos metrikų knygomis, kuriose nėra nurodyta A. Strazdo, gimusio 1763 metais, gimimo diena (nurodyta tik krikšto diena — birželio 12-oji) ir vieta. O jeigu pagaliau J. Katelė, ruošdamas straipsnį apie A. Strazdą, ir būtų vartęs Kriaunų parapijos metrikų knygas, tai jau vien tas faktas, kad jis apsistojo ne prie vyresnio, o prie jaunesnio Antano Strazdo, kalba pats už save. Taip elgdamasis, jis būtinai turėjo vadovautis tam tikrais argumentais. Tačiau, nurodydamas A. Strazdo gimimo datą ir vietą, J. Katelė, greičiausiai, nesirėmė nei oficialiais bažnytiniais leidiniais, nei Kriaunų bažnyčios metrikomis; jis, matyt, rėmėsi koku nors trečiu ir mums nežinomu šaltiniu, kurį tačiau laikė labiausiai patikimu. Tuo šaltiniu, mūsų manymu, galėjęs būti tarnybinis formuliaras ar kitas autobiografinio pobūdžio dokumentas, rašytas A. Strazdo, jam esant Panemunėlio bažnyčios vikaru (ši ligi šiol nežinotą faktą patvirtina šios parapijos 1794 metų krikšto ir jungtinių metrikų knygų įrašai), ir išlikęs iki J. Katelės klebonavimo Panemunėlyje laikų. Kitu tokiu šaltiniu, iš kurio J. Katelė galėjo gauti žinių apie A. Strazdą, galėję būti Bajoriškių Strazdų ainiai, gyvenę vos už kelių kilometrų nuo Panemunėlio.

J. Katelę, laikiusį poetu 1763 metais gimusį Antaną Strazdą, paremia ir naujai išaiškinta archyvinė medžiaga. Brolį Juozą, kurio vardą poetas minėjo laiške vyskupui, rašytame 1829 metais iš Pažaislio vienuolyno²⁷, turėjo tik Jono Strazdo sūnus Antanas, kai tuo tarpu Kriugišio Antanas Strazdas neturėjo nė vieno brolio. Vertas dėmesio ir antras faktų sutapimas: savo laiške vyskupui A. Strazdas taip pat rašė, jog jo brolis Juozas yra miręs. Mes jau anksčiau pažymėjome, kad Bajoriškių Juozas Strazdas mirė 1825 metais.

Poeto A. Strazdo kilmę iš Bajoriškių Strazdų paremia ir ypatingas jo poezijos paplitimas XIX a. pirmoje pusėje ir vėliau Panemunėlio apylinkėse. Pavyzdžiui, L. Nitaitė-Didžiulienė, pateikusi Lietuvių mokslo draugijai bene patį didžiausią A. Strazdo dainų užrašymų pluoštą, yra kilusi iš Roblių kaimo, kuriame, atrodo, ilgesnį laiką gyveno jos tėvai ir senelė, asmeniškai pažinojusi poetą bei atmintinai mokėjusi jo dainas²⁸. Reikia pažymėti, jog L. Didžiulienės gimtinė yra vos už vieno kilometro nuo Bajoriškių.

Pagaliau naujų archyvinių dokumentų šviesoje mums žymiai aiškesnis ir Jono Strazdo sūnaus Antano kelias į mokslą. Juk vos už keliolikos kilometrų nuo Bajoriškių yra Skapiškis, kur buvo dominikonų vienuolynas, sky-

²⁷ Zr. V. Vanagas, Antanas Strazdas, p. 360.

²⁸ Zr. J. Basanavičius, Iš kun. Antano Strazdo gyvenimo ir raštų, p. 25—26.

ręs tam tikrą dėmesį ir valstiečių jaunimo švietimui. Dominikonai rengė pamokslininkus, tame tarpe ir galinčius sakyti pamokslus lietuviškai. Be to, iš Korvinų-Kasakauskų giminės buvo net keli aukšti dvasininkai, kurie apsilankydami Alsetos dvare, galėjo pastebėti būsimą poeto sugebėjimus ir nukreipti jį į mokslą. Kriugišio Antanui Strazdui tokių sąlygų nebuvo: iki Skapiškio vienuolyno jam buvo dvigubai toliau, be to, Kriaunų dvaro savininkų Riomerių rezidencija tais laikais buvo gana toli — Daugirdiškių dvare, Trakų apskrityje, ir Kriaunose jie retai tesirodydavo. Apskritai pažėmus, anksčiau paplitusi versija, kad A. Strazdas tapo kunigu Riomerių pagalbos dėka, maža tėturi realaus pagrindo.

Taigi, šiuo metu turimi duomenys bei argumentai daugiau kalba už tai, jog poetu galėjęs būti tik Antanas Strazdas, Jono sūnus, gimęs 1763 metais, greičiausiai, Astravo kaime.

* * *

Turimi nauji archyviniai duomenys dabar leidžia poeto A. Strazdo kilmės problemą svarstyti jau žymiai platesniu mastu, ieškant visų pirma atsakymo į klausimus, iš kur buvo kilę jo tėvai bei kiti to meto Kriaunų apylinkių Strazdai ir kokiam luomui jie priklausė.

A. Strazdo tėvų kilmės klausimas iškyla ypač todėl, kad pats poetas eilėraštyje „Ach, dieve dievulaitis“ aiškiai pabrėžė jų neaukštaitišką kilmę, sakydamas:

*„Esmu tikras žemaitis
Iš močios ir iš tėvo“²⁹.*

Žemaitišką A. Strazdo kilmę teigė ir pats pirmasis jo biografas L. Jucevičius³⁰.

Poeto kilmės iš žemaičių problemą yra bandęs nagrinėti V. Abramavičius, kuris priėjo išvadą, kad XVIII a. viduryje valstiečių Strazdų šeima negalėjusi persikelti iš Žemaitijos į Aukštaitiją, kadangi anais laikais nebuvę „gilesnių krašto sukrėtimų“³¹. A. Strazdo kilmą iš žemaičių iš esmės paneigė ir V. Vanagas, tvirtindamas, jog „turimos žinios apie Strazdo tėvus rodo juos buvus aukštaitiais „autochtonais“³².

V. Abramavičius aiškiai perdėjo tuos sunkumus, kurie, jo nuomone, XVIII a. viduryje trukdė valstiečiams persikelti iš vienos Lietuvos dalies į kitą. Kaip žinoma, veikusieji mūsų krašte įstatymai („Lietuvos Statutas“) draudė baudžiauninkams tik savavališkai keisti gyvenamąsias vietas; dva-

²⁹ Lietuvių literatūros chrestomatija, red. K. Korsakas ir J. Lebedys, V., 1957, p. 304.

³⁰ Zr. L. A. Jucevičius, Raštai, V., 1959, p. 558.

³¹ Zr. V. Abramavičius, Antanas Strazdas naujų faktų šviesoje, „Pergalė“, 1949, Nr. 3, p. 78.

³² V. Vanagas, Antanas Strazdas, p. 12.

rininkai turėjo pilną teisę kilnoti juos iš vieno dvaro į kitą. Daugelis Lietuvos didikų turėjo dvarų įvairiose krašto vietose, ir ekonominiai interesai (ypač darbo jėgos kuriame nors iš tų dvarų trūkumas, praėjus karui ar epidemijai) vertė juos kilnoti baudžiauninkų ir laisvų valstiečių šeimas. Reikia neužmiršti ir to, kad ne tik XVIII a. viduryje, bet ir vėliau Zarasų krašte buvo daugiau neapgyvendintų valstiečių kiemų, negu kai kuriose kitose Lietuvos vietose. Ši aplinkybė irgi skatino valstiečius, ypač nuomojančius dvaro žemę, keltis į šį kraštą. Be to, laisvų valstiečių persikėlimo nedraudė jokie įstatymai. Tokiu būdu, V. Abramavičiaus teiginys, esą, A. Strazdo tėvai negalėję persikelti iš Zemaitijos į Kriauną, iš esmės yra per griežtas. Turint galvoje, kad Rokiškio ir Zarasų krašto didikai (Tiškevičiai, Riomeriai, Pliateriai, Kasakauskai ir kiti) turėjo dvarų ir Zemaitijoje, A. Strazdo tėvų kilimas iš žemaičių būtų irgi įmanomas.

Archyviniai dokumentai paneigia ligi šiol įsigalėjusią nuomonę, jog abu du A. Strazdo tėvai buvo vietiniai, t. y. kriauniečiai. Visų pirma, varstant Kriaunų, Kamajų, Obelių, Dusetų ir kitų gretimų parapijų XVII—XIX a. metrikų knygas, krinta į akis, kad Strazdų pavardė šiame krašte buvo labai reta, o jeigu kartais ir pasitaikydavo žmonės su šia pavarde, tai dažniausiai jais būdavo bežemiai bajorai Drazdauskai. XVIII a. pirmoje pusėje Kriaunų parapijoje (Dagilių km.) buvo žinoma tik viena bajorų Drazdauskų šeima; valstiečių Strazdų čia visai nebūta. Pirmosios Strazdų šeimos Kriaunų parapijoje atsirado tik apie patį XVIII a. vidurį ir, įdomiausia, vienu srautu bei per gana trumpą laikotarpį; 1753 metais Andrius Strazdas, atvykęs iš Dusetų parapijos (tačiau ten negimęs!), vedė kriaunietę merginą ir apsigyveno Astrave; 1758 metais Kriaunų parapijoje susituokė čia irgi negimęs Jonas Strazdas ir po palyginti trumpo laiko apsigyveno tame pačiame Astrave; 1776 metais Bagdoniškyje sukūrė šeimą vėl iš kažkur atvykęs Jonas Drazdauskas. Strazdų ir Drazdauskų atsiradimo Kriaunų parapijoje būdas, o taip pat faktas, kad, gyvenamos šiose apylinkėse, jų šeimos keisdavo gyvenamąsias vietas, rodo, jog kriauniečiai Strazdai priklausė vienai giminei ir, svarbiausia, jie negalėjo būti kurio nors dvarininko amžiniais baudžiauninkais, nes baudžiavos laikais ištisomis giminėmis kilnotis iš vienos parapijos į kitą bei dažnai kaitalioti gyvenamąsias vietas tegalėjo laisvi valstiečiai ir bežemiai bajorai, nuomoję dvaro ar bažnytines žemes. Ypač atkreiptinas dėmesys į Jono Strazdo šeimos kilnojimąsi iš vietos į vietą. Iki vedybų jis tarnavo Kriaunų dvare, o vėliau, sukūręs šeimą, gyveno to paties Riomerių dvaro Mielėnų, Astravo ir Stravų kaimuose. Jeigu jis būtų buvęs amžinas Riomerių baudžiauninkas, tai nebūtų galėjęs, išgyvenęs pas juos mažiausiai 15 metų, išsikelti į Ad. Kasakausko Alsetos dvarą, esantį gretimoje Kamajų parapijoje. Tuo atveju, jeigu Riomeriai Jono Strazdo šeimą būtų pardavę, 1784 metų Alsetos dvaro inventoriuje nebūtų parašyta, jog ši šeima yra čia „apsigyvenusi“. Išėitų, kad Jonas Strazdas (Antano Strazdo, ligi šiol laikyto poetu, tėvas) buvo

laisvas valstietis, nuomojęs dvaro žemę. Kaip Jono Strazdo, panaši socialinė padėtis turėjusi būti ir kitų Kriaunų parapijos Strazdų. Žlungant Žečpospolitai ir sunkėjant baudžiavai, jų ainiai palaipsniui tapo amžinais dvarininkų baudžiauninkais. Šia proga reikia priminti ir tai, kad patys pirmieji A. Strazdo biografai L. Jucevičius ir J. Katelė irgi netvirtino, kad poetas būtų kilęs iš baudžiauninkų.

Dar būdingesnė, negu Kriaunų apylinkėse, Strazdų „infiltracija“ vyko gretimose Kamajų parapijoje. Iš šios parapijos metrikų knygų matyti, kad iki XVIII a. vidurio čia nebuvo nė vienos valstiečių Strazdų šeimos, kai tuo tarpu dviem paskutiniaisiais to amžiaus dešimtmečiais Strazdų jau būta Pašilių, Kapių, Skeirų, Kūlių, Totoriškių, Miškinų ir Legiščio kaimuose. Kadangi Kriaunų, Kamajų ir kitose gretimose parapijose Strazdai atsirado ne iš karto ir, be to, ne vieno dvarininko valdose, todėl būtų netikslinga manyti, kad jie visi galėjo atvykti iš vienos vietos.

Kriauniečiai Strazdai, atrodo, bus kilę iš Anykščių apylinkių, kur jau XVIII a. pradžioje būta činšininkų Strazdų. Antai, 1738 metais Anykščių seniūnijoje, dab. Trumbatiškio apylinkėje, Simonas Strazdas („Strozd“) nuomojo net tris dvarelius, o Motiejus Strazdas — vieną dvarelį. Anykščių mieste dar buvo smulkus činšininkas Mykolas Strazdas. Reikia pažymėti ir tai, kad kitose Ukmergės apskrityse, kuriai priklausė Kriaunos bei Kamajai, seniūnijose ir dvaruose, valstiečių Strazdų tuomet dar nebūta*.

Su A. Strazdo tėvų etnografinės kilmės problema siejasi ir jo bajorystės klausimas. Kaip žinoma, A. Strazdas, rašydamas cenzūros reikalais Vilniaus universitetui ir net centrinėms vyriausybinioms įstaigoms Peterburgan³³, o taip pat skelbdamas „Giesmę Rygos miestui pagerbti“³⁴, prie savo oficialios pavardės „Drazdauskas“ („Drozdowski“) pridėjo ir bajorų giminės herbo pavadinimą — „Jezieža“. Šlėktišką savo kilmę A. Strazdas nurodė ir savarankiškai užpildytame formuliare³⁵. Nepaisant viso to, abiejų Antanų Strazdų ir jų artimiausių giminaičių (brolių bei seserų) metrikose pažymėta, jog jų tėvai ir jie patys buvo „dirbantieji“, t. y. valstiečiai. Tiesa, Kriaunų ir gretimų parapijų Strazdai buvo linkę „bajorinti“ savo pavardes. Pavyzdžiui, Jonas Strazdas tuokdamasis save pavadino Strazdovskiu. Šitaip save vadino ir dauguma Rokiškio ir Obelių parapijų Strazdų. 1768 metais Andrius Strazdas, būdamas krikštatėviu, pavadino save Drozdovskiu. Bagdoniščio Strazdai irgi vadinosi Drozdovskiais. Persikėlus Jono Strazdo šeimai į Kamajų parapiją, ten jos nariai bažnyčios metrikose buvo nuosekliai vadinami Strazdais. Reikia pažymėti, jog ir Kriugiščio Andrius Strazdas mir-

³³ Žr. V. Vanagas, Antanas Strazdas, p. 323; „Literatūra ir kalba“, t. V, 1961, p. 443, 445—446.

* Žr. LTSR CVIA, f. SA, b. 3774, l. 147 atv., 150 ir kt.

³⁴ „Lietuvių tauta“, 1908, kn. I, d. 2, p. 264.

³⁵ Žr. V. Vanagas, Antanas Strazdas, p. 330.

ties metrikoje jau pavadintas prasčiokiškai — „Drozd“. Lygiai taip pat vadinamas ir jo sūnus Antanas, kai jis tris kartus buvo krikštatėviu.

Kas skatino Rokiškio krašto valstiečius Strazdus „bajorinti“ savo pavardes, dabar sunku pasakyti. Gal būt, ir ta aplinkybė, kad šioje Lietuvos dalyje buvo nemaža bežemių bajorų Drazdauskų³⁶, kurie savo ekonomine padėtimi, matyti, mažai skyrėsi nuo valstiečių Strazdų. Negalima visai atmesti ir tokios prielaidos, kad vienas kitas valstietis Strazdas iš tikrųjų galėjo būti kilęs ir iš bajorų Drazdauskų. Tačiau poeto A. Strazdo giminystės ryšių su Rokiškio apylinkių bajorais Drazdauskais, atrodo, netenka ieškoti jau vien todėl, kad visi jie turėjo kitus herbų. Ne „Jeziežos“ herbo buvo ir Zemaitijos (Telšių apskrities) bajorai Drazdauskai.

Pačioje XIX a. pradžioje bajorų Drazdauskų, kurių herbas vadinosi „Jezieža“, Lietuvoje buvo užregistruota tik viena giminė. Jos nariai tuomet pagrįdinai jau koncentravosi Vilniaus apskrityje, į kur neseniai buvo atsikėlę iš Ašmenos apskrities Alšėnų ir Gudagojaus parapijų³⁷. „Jeziežos“ Drazdauskai buvo bežemiai bajorai, nuomoję dvarų ir bažnytinės žemės.

Ar poetas A. Strazdas neturėjo kokių nors giminystės ryšių su šiais bajorais Drazdauskais, klausimas lieka dar atviras ir reikalaujantis tolesnių tyrinėjimų.

ПО ПОВОДУ ПРОИСХОЖДЕНИЯ А. СТРАЗДАСА

Юозас ЛЕБЕНКА

Резюме

В настоящей статье оспаривается версия В. Ванагаса, выдвинутая в его книге «Антанас Страздас» (Вильнюс, 1968), согласно которой литовский поэт А. Страздас родился в 1760 году и был сыном Андрияса Страздаса.

Автор статьи, опираясь на вновь выявленный архивный материал, отстаивает дату рождения поэта А. Страздаса, опубликованную в 1877 году Й. Катяле в польской газете «Tygodnik Powszechny». Как известно, этот хорошо осведомленный биограф писал, что А. Страздас родился 4 июня 1763 года в дер. Астравас (ныне Маргенай Рокишкского района), т. е. что он был сыном Йонаса Страздаса.

В предлагаемой работе также доказывается, что утверждение В. Ванагаса о том, что А. Страздас, сын Йонаса, якобы родился в Багдонишкисе, является ошибочным.

³⁶ Bajorai Drazdauskai atsirado Rokiškio apylinkėse XVI a., kai Trakų vaivada kunigaikštis Steponas Zboraskis už kovos nuopelnus ir kaip kompensaciją už dvarą, netektą karo metu, paskyrė čia Mikalojui, Petro sūnui, Drazdauskui Videitų kaimą su baudžiauninkais ir 23 valakais žemės ir dar vieną, nematuotą, dvarelį (žr. LTSR CVIA, f. 391, ap. 4, b. 665). Vėliau Rokiškio ir Zarasų krašto bajorai Drazdauskai neteko savų žemių, ir XIX a. pradžioje jiems jau sunku buvo įrodyti savo kilmę.

³⁷ Žr. LTSR CVIA, f. SA, b. 18034, l. 5, 20 atv., 21; f. 515, ap. 15, b. 80, l. 21, 24 atv., 34 ir kt.

В статье одновременно разбирается традиция, известная с начала XX века в деревнях Астравас и Крюгишкис, считать поэта А. Страздаса выходцем из этих деревень. Приводятся также новые архивные данные о составе семьи Йонаса Страздаса, ее переселении в деревню Байоришкяй и проживании в ней.

По мнению автора настоящей статьи, путь А. Страздаса к образованию вел через Скагишкский доминиканский монастырь. На основании новых архивных данных делается вывод, что отец поэта и другие Страздасы окрестностей Кряунос не были местными жителями. По всей вероятности, они были свободными крестьянами.

W KWESTII POCHODZENIA ANTANASA STRAZDASA

Juozas LEBIONKA

Résumé

W niniejszym artykule polemizuje się z wersją W. Wanagasa, przedstawioną w jego książce „Antanas Strazdas“, zgodnie z którą poeta litewski A. Strazdas urodził się w 1760 roku i był synem Andriusa Strazdasa.

Autor artykułu na podstawie nowego materiału archiwalnego broni tezy, że rok 1763 jest datą urodzenia A. Strazdasa, o czym napisał w roku 1877 J. Katele (Kociello) w gazecie „Tygodnik Powszechny“. Jak wiadomo, niniejszy dobrze informowany biograf pisał, że A. Strazdas urodził się dnia 4 czerwca 1763 r. we wsi Astrawas (obecnie Margėnai), w rejonie rokiskim i że był synem Jonasa Strazdasa.

W tejże pracy dowodzi się również, iż twierdzenie W. Wanagasa, że A. Strazdas, syn Jonasa, był urodzony w Bagdoniszkisie, jest błędne.

W artykule oprócz tego, analizuje się tradycja wsi Astrawas i Kriugiskis, słynna od początku XX wieku, o tym, że poeta A. Strazdas pochodzi z tych wiosek. Dostarcza się również nowe dane archiwalne o składzie rodziny Jonasa Strazdasa, o jej przesiedleniu się do wsi Bajoriszkiai i przebywaniu w niej.

Zdaniem autora artykułu droga naukowa A. Strazdasa prowadziła go przez klasztor dominikański w Skapiszkis. Na podstawie nowych danych archiwalnych wnioskuje się, iż ojciec poety i inni Strazdasowie w okolicy Kriaunos nie byli miejscowymi mieszkańcami. Poza tym, przypuszcza się, że prawdopodobnie oni byli wolnymi włościanami.